

5. A kötelezővény-minta lemásoltatása.

Másoljátok le a mintát a tábláról!

V. Összefoglalás.

Mivel ismerkedtünk meg a mai órán, N.? Foglald össze röviden a szerzett ismereteket! (—).

VI. Házi írásbeli feladat.

Írjatok otthon olyan kötelezővényt, melyben a kölcsönösséget részletekben kell törleszteni!

Szántó Lőrinc.

Német nyelv.

A nyomtatásban megjelenő mintaleckék, — bármilyen ideálisan legyenek is kidolgozva, — bizonyos előítélettel találkoznak a gyakorlati pedagógusnál, s a legtöbb tanárban felébred a kétely a mintalecke tényleges elvégezhetősége iránt. Ez az alábbi óraterv nem elméleti lecke, hanem természetűen vázolja annak a tanítási órának lefolyását, melyet a tanárképző főiskola A₁ szakos II. éves tanárjelöltjei is végighallgattak. Az ő feljegyzéseik segítségével sikerült a tanítást a legapróbb részletig visszaadni úgy, ahogyan az lefolyt.

Óravázlat.

A tanítás helye: A gyakorló polg. iskola II. o.

A tanítás anyaga: Frühlingsarbeiten im Obstgarten.

Nyelvtan: Mult idejű melléknévi igenek elválaszthatatlan igeekötővel.

Szemléltető eszközök: Színes tavaszi kép, táblaírás.

Tankönyv: Lux—Altai „Haus u. Schule“ c. könyv II. rész.

I. Előkészítés.

1. Számonkérés. Az írásbeli házi feladat felolvasása, s ezzel kapcsolatban a jelen idejű melléknévi igenévről tanultak ismételése. Majd szókikérdezés, mondatalkotással, s az olvasmány elmondása kérdés-felelet alakjában.

2. Áthajlás. A szőlő mellett van gyümölcsös is. (Koncentráció az őszelel tanultakkal.) A gyümölcsös képe őszelel és tavasszal.

3. Hangulatkeltés kép segítségével.

4. Célkitűzés: Milyen a gyümölcsöskert tavasszal és mit dolgozik benne a kertész?

II. Ismeretközlés.

1. Beszélgetés a gyümölcsöskerttről kép és tapasztalás alapján.

2. Mintaolvasás nyitott könyv mellett.
3. A tanulók munkája. Az olvasmány mondatainak feldolgozása.
4. Szavak írása a táblán és a füzetben.

III. Alkalmazás.

1. Az új szók felhasználásával mondatok képzése.
2. Gyakorlás kérdés-felelet alakjában.

IV. Nyelvtan.

1. A felírt ige harmadik alakjának neve és igekötője.
2. Összehasonlítás egy hangsúlyos igekötővel bíró igével.
3. A hangsúlytalan (elválaszthatatlan) igekötők.
4. Begyakorlás.

V. Házi feladat.

Részletes feldolgozás.

A hetes az osztály elé állva jelenti: Achtung! Herr Professor, ich melde, es fehlt niemand. In der Klasse sind 25 Kinder.

Gruppenführer (csoportvezetők): Die erste, zweite . . . usw. Gruppe ist fertig.

I. Előkészítés.

1. Számonkérés. *P: Was war die Aufgabe? Sch₁: Die Aufgabe war vier Fragen und Antworten zu schreiben. P: Komm heraus und lies die Aufgabe vor, N.! Sch₂: Was sehen wir auf dem Bilde? Auf dem Bilde sehen wir eine Gegend im Frühling. P: Gut, weiter! Sch₂ (folytatja): Kennen wir schon diese Gegend? Diese Gegend ist uns schon bekannt. P: Jó ez is, de a könyvben is ez a mondat van; felelj a kérdőmondat igéjével. Sch₂: Wir kennen schon diese Gegend. P: Gut! Ganze Klasse! (Az egész osztály ismétli.) Sch₂ (folytatja): Wie sind die Bäume? Die Bäume *ist* schön und groß. Sch₃ (jelentkezik): Das ist nicht gut! Nem „ist“ kell ide, hanem „sind“. P: Miért? Sch₃: Mert a „Bäume“ többesszám. P: Helyes, az alany és állítmány megegyeznek személyben és számban. — Nun, genug, geh auf deinen Platz. (Az osztály felé): Mit tanultunk ebből a most elhangzott házi feladatból? Sch₄: A feleletben a kérdés igéjét kell használni és az alany meg az állítmány megegyeznek egymással személyben és számban. P: Jetzt fragen wir einige Wörter aus. Komm heraus N. und frage! Sch: Was ist „a vidék“? Sch₁: die Gegend, der G., die G.-en. Sch: Sage einen Satz! Sch₁: Ich sehe auf dem Bilde eine Gegend. P: Gut, weiter! Sch: Was ist „dolgozó“? Sch₃: Arbeitend. (Satz.) Jetzt sehe ich viele ar-

* Megjegyzés: P=tanár; Sch=tanuló; G. K.=egész osztály.

beitende Menschen. P: Gut! Ki ismer rá ebben a mondatban a múlt órán tanult nyelvtani alakra? Sch: Jelen idejű melléknévi igenév. P: Miből képezzük? Sch: Az ige első alakjából és „d” képzővel. P: Mit jelent ez magyarul? Sch: -ó, -ő, -va, -ve, -ván, -vén. P: Gut, geh auf den Platz. Jetzt bilden wir einige Fragen und Antworten. Sch₁: Was sehen wir auf dem Bilde? Sch₂: Auf dem Bilde sehen wir eine Frühlingslandschaft. Sch₃: Was machen die Menschen? Sch₄: Die Menschen arbeiten im Weingarten. Sch₅: Was arbeiten die Menschen im Weingarten? Sch₆: Die Menschen graben *der* Weinstock um. P: Targyaset. Sch₆: Die Menschen graben *den* Weinstock um. (G. K.) Sch₇: Wie ist die Gegend? Sch₈: Die Gegend ist schön. Sch₉: Was für Menschen sind in dem Garten? Sch₁₀: In dem Garten sind viele arbeitende Menschen. Sch: Was binden die Arbeiter? Sch₁: Die Arbeiter binden die Reben zum Pflock. P: Genug! Az utolsó mondatot alakítsuk át elbeszélő múltba. Sch: Die Arbeiter *banden* die Reben zum Pflock. (G. K.) P: Múlt időbe. Sch₁: Die Arbeiter haben die Reben zum Pflock gebunden. P: Hol van a segédige? Sch: Az alany mellett. P: Mi van a mondat végén? Sch₁: Az ige harmadik alakja, a múlt idejű melléknévi igenév.

2. *Áthajlás*. P: Jetzt waren wir im Weingarten. Neben diesem ist der Obstgarten. Wann waren wir schon im Obstgarten? Sch: Im Herbst. P: Nehmen wir schnell die Bücher hervor und lesen wir einmal die Übung vom herbstlichen Obstgarten durch. (Fordítás nélkül elolvassuk az ősszel tanult olvasmányt, s felfrissítjük az ott tanultakat.) P: Bücher weg! Schnell, schnell! — Also das war der Obstgarten im Herbst. Was war auf den Obstbäumen? Sch: Auf den Obstbäumen war Obst. P: Welches Obst? Sch: Äpfel, Birnen, Pfirsiche, Nüsse u. s. w. P: Gut: nun und jetzt im Frühling? Sind die Bäume auch jetzt mit Obst voll? (Tavaszi képet mutatok virágzó fákkal.) Was ist auf den Bäumen? Sch: Auf den Bäumen sind Blüten. P: Ja, die Bäume sind mit Blüten bestreut. (Mutatom a szórás mozdulatát.) Wo lernten wir dieses Wort? Sch: Gedenket der Vögel im Winter c. költeményben. P: Gut. Also womit sind die Bäume bestreut? Ganze Klasse. (Mindnyájan mondják.)

II. Ismeretközlés.

1. *Beszélgetés*. P: Wer arbeitet im Obstgarten? Sch: A kertész. P: Der Gärtner. Ez új szó, gyakoroljuk be karban. (Mondják.) P: Welche sind seine Werkzeuge? (Mutatom a kést, az ollót; a fűrész pedig taglejtéssel szemléltetem.) Sch: Das Messer, die Schere (tanulták a szabónál) und . . . bitte, was ist „fűrész”? P: Die Säge, n. (G. K. ismétlés karban.) Was macht er mit dem Messer? Sch: Er schneidet . . . (megakad és kérdezi, „hogy van az ág”?) P: Der Zweig, es, e, — Die Zweige sind dünn (mutatom). Die Zweige schneidet des Gärtner mit dem Messer, oder mit der Schere ab. A vastag ág neve: Ast, es, -e.

Der Ast ist dick, also den Ast sägt er (mutatom) mit der Säge ab. Also noch einmal: Welche sind die Werkzeuge des Gärtners? Sch: Das Messer, die Schere und die Säge. P: Was macht er mit dem Messer? Sch₁: Er schneidet die Zweige ab. P: Was macht er mit der Schere? Sch₂: Er schneidet mit der Schere die dünnen Zweige ab. P: Und mit der Säge? Sch₂: Mit der Säge sägt er die dicken Äste ab. P: Aber dann trägt (hord, hoz) doch der Baum kein Obst? Sch: Csak a szárazat. P: Deutsch sprechen! Sch: Nur die trockenen Äste sägt der Gärtner ab. P: Gut! Wo lernten wir das Wort „trocken“? Sch: Das Heutrocknen. P: Gut!

2. *Mintaolvasás.* P: Bücher hervornehmen. Ich lese jetzt die 52. Übung. Wer etwas nicht versteht, der meldet sich. — (Felolvasom az új gyakorlatot, a gyermekek a könyvben kísérnek. A javát megértették, csupán az „anders, entwickeln, verrichtet“ szóknál jelentkeznek. Ezeket egy rövid, odavetett szóval közlöm s folytatom az olvasást.)

3. *A gyermekek munkája.* Nun jetzt leset ihr; jeder nur einen Satz. (A munkarend a következő: egy gyermek felolvassa a mondatot, kikeresi az új szót (karban gyakorlás), lefordítja a mondatot magyarra, s némelyik mondatból kérdést is alkot.) A mondatok közül az alábbiak érdemelnek említést: 1. Auch im Obstgarten sieht es jetzt anders aus. A gyermek két szót nem ért: sieht aus, és anders. Ezek közlése után már le tudja fordítani a mondatot, de a fordítás vaskos germanizmust hoz létre a „kinéz“ kifejezés nyomán. Ezt behelyettesítjük a „jól fest“ magyaros szólással.

2. Die Obstbäume sind nicht mit reifem Obst, sondern mit schönen Blüten bestreut. Ebben a mondatban a „reif, bestreut, a mit és Blüte“ szavak kerültek előtérbe. A Blüte szót szembeállítottuk a Blume-val.

3. Aus diesen Blüten entwickeln sich . . . usw. Itt az „entwickeln“ szóban a helyes hangsúlyozást gyakoroltuk be, s megállapítottuk, hogy az eleje hangsúlytalan.

4. Jetzt hat der Gärtner viel zu tun. Jó német kifejezés s magyar megfelelője „sok a tennivalója“.

5. Er muß die Bäume beschneiden. Itt begyakoroljuk a beschneiden igét három alakjában.

Szóírás. Az új szók közül ma csak a beschneiden igét írjuk fel. P: Nehmet die Hefte hervor. Diktieren das Wort. B. B: beschneiden, beschnitt, hat gebeschnitten. P: Nem jól mondtad a harmadik alakot, de nem baj, mert ma éppen erről fogunk tanulni, hogy egyes igék harmadik alakjához nem kell a már megszokott „ge“ előképzőt tenni. (Az alkalom a nyelvtani anyag tárgyalásához a fent elkövetett hiba következtében oly nagyszerű, hogy átugrom az új szavak kérdve-felelő begyakorlását s mindjárt áttérek a nyelvtanra.)

IV. Nyelotan.

Ismételjük még egyszer a „beschneiden“ ige három alakját, de most helyesen, s írjuk be a füzetbe. (Irnak.) Tegyük le a tollat és hangoztassuk még egyszer a harmadik alakot. (G. K.: beschnitten.) Mi ez a III. alak? Sch: Múlt idejű melléknévi igenév. Miért igenév? (Mert igéből lett.) Miért melléknévi? (Mert melléknévi értelemben is lehet használni, pl. milyen fa? a megmetszett fa. Der beschnittene Baum. És végül miért mondjuk múlt idejűnek? (Mert a múlt időben történt a megmetszése.) Mi a múlt idejű melléknévi igenév jele a magyarban? (-t, -tt.) Hát a németben? (Rendesen *ge* előképzővel jár.) Ugy van, de nem mindig. Pl. a táblára írt ige nem kap „ge“ előképzőt. Éppen azt akarjuk most megvizsgálni, miért nem kap „ge“-t? Nézzük csak, mi áll a „ge“ helyén? (Sch: *be* szócska.) P: Ez igekötő. Tanultunk mi már más igekötőt is. Ilyen pl. az *auf* (aufstehen). Mondjuk csak a 3. alakját ennek az igenek is (aufstehen, stand auf, ist aufgestanden). Mit figyelhettünk meg ennél az „auf“ igekötőnél? (Az elbeszélő múltban hátra került.) Szóval elhagyta az igét, elvált tőle. Térjünk vissza az előbbi „beschneiden“ igehez. (Sch: Itt az igekötő mindig a helyén maradt.) Szóval nem vált el az igétől. — No most azt figyeljük meg, melyik igekötős ige kapott „ge“ előképzőt? (Sch: Amelyiknek igekötője elvált.) Lássátok, az az elválaszthatatlan igekötő el nem eresztette igéjét s nem engedte a „ge“-t közbefurakodni. Tehát milyen igekötő ez? (Kar: Elválaszthatatlan igekötő.) Miről nevezetes ez, N.? (Elfoglalta a „ge“ helyét és nem engedi el az igéjét.

Több ilyen is van. Most elmondok nektek egy furcsa mondókát, ebben benne van mind az összes elválaszthatatlan igekötő; figyeljete csak, el tudjátok-e utánam mondani!

Begeerverzerentmiß. Ugy-e csinosan hangzik. Le is írom, s most bontsuk részeire:

be, ge, er, ver, zer, ent, miß.

Vágjuk csak be azon melegében! Többszöri elmondás után az egész osztály vígan fújja a mondókát.

Most vegyük elő a könyvet és keressünk belőle ilyen igekötős igéket. (Rövid keresgélés után felfedezik az „entwickeln“ igét.) Alul a könyvben még fel van sorolva egynéhány ilyen ige.) Mondjuk el 3. alakjaikat. (Most már hiba nélkül el tudják mondani s nem teszik elébe a participium „ge“ előképzőjét.)

V. Házi feladat:

Írjuk le a gyakorlat új szavait, s írjunk 5 mondatot a gyümölcsös kertről. Legyen benné elválaszthatatlan igekötős ige is, mégpedig múltidejű melléknévi igenév alakjában.

Achtung! Abtreten!

Jármai Vilmos.